

Міністерство освіти і науки України
Красноармійський індустріальний інститут
Державного вищого навчального закладу
«Донецький національний технічний університет»

Кафедра Соціально-гуманітарної підготовки

Методичні матеріали
з дисципліни «Психологія управління»
для студентів денної та заочної форми
навчання спеціальності «Менеджмент
організації»

Красноармійськ 2008

Методичні матеріали з дисципліни „Психологія управління” для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності „Менеджмент організації”/ Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2008 – 20 с.

В методичних матеріалах наведено зміст і обсяг лекційного курсу, тематику індивідуальних робіт, контрольних робіт. З метою ефективної самостійної роботи сформульовані методичні вказівки щодо виконання індивідуальних та контрольних робіт, орієнтовні залікові питання, критерії оцінювання СРС. Надано список рекомендованої літератури.

Укладачі: Сумин В.А., старший науковий співробітник, доцент;
Гадецький В.Г., к.е.н., доцент;
Кононова М.М., асистент кафедри СГП

Рецензент: кандидат історичних наук, доцент Дяченко Н.І.

Розглянуто на засіданні
кафедри СГП КП ДонНТУ
протокол № 4 від « 21» 11 2007

Затверджено на засіданні
навчально-видавничої
ради ДонНТУ
протокол № 3 від 5.03.2008 р.

Відповідальний за випуск: завкафедри СГП КП ДонНТУ
Дяченко Н.І.

Зміст

1	Загальні положення	4
2	Обсяг і структура курсу	5
3	Навчально-тематичний план дисципліни	6
4	Тематика практичних занять.....	9
5	Тематика та методичні рекомендації щодо виконання індивідуальних робіт студентами денного відділення	11
6	Тематика контрольних робіт	13
7	Вимоги до виконання контрольних робіт.....	15
8	Питання підсумкового контролю	17
9	Список рекомендованої літератури	19

1. Загальні положення

Ефективність управлінської діяльності визначається рівнем психологічної компетентності менеджерів різних спеціальностей. Тому одним з найважливіших напрямків професійної підготовки менеджерів організацій є вивчення дисципліни «Психологія управління».

Основна мета цього курсу – розкрити психологічні закономірності управління.

Основними задачами дисципліни є:

- глибоке оволодіння студентами знаннями, які відображають зміст і структуру управління;
- усвідомлення ролі та значущості психологічних компонентів;
- набуття умінь і навичок щодо ефективного вирішення психолого-управлінських проблем;
- розвиток потреби до самостійного вивчення психологічної літератури.

Дані методичні матеріали підготовлені з метою надання допомоги студентам денного та заочного відділення в організації самостійної роботи.

Матеріали містять:

- загальні положення;
- мету і задачі курсу;
- обсяг і структуру курсу;
- навчально-тематичний план дисципліни;
- тематику індивідуальних домашніх завдань (рефератів) і контрольних робіт з методичними вказівками до їх виконання та критерії їх оцінювання;
- питання підсумкового контролю;
- список рекомендованої літератури.

2. Обсяг та структура курсу

Види навчальних занять	Всього		Семестри		
	Годин	Кредитів ECTS	9-й		
Загальний обсяг дисципліни	81	2	81		
1. Аудиторні заняття	53		53		
З них:	34		34		
1.1. Лекції.					
1.2. Лабораторні заняття.	-		-		
1.3. Практичні заняття.	17		17		
1.4. Контрольні заходи.	2		2		
2. Самостійна робота	28		28		
З них:					
2.1. Опрацювання лекційного матеріалу.	10		10		
2.2. Підготовка до лабораторних робіт.	-		-		
2.3. Підготовка до практичних занять.	-		-		
2.4. Підготовка до семінарів.	-		-		
2.5. СРСР у модульні тижні (підготовка до модульного контролю та його складання).	-		-		
2.6. Підготовка до заліків, які проводяться під час занять.	-		-		
2.7. Виконання курсового проекту.	-		-		
2.8. Виконання курсової роботи.	-		-		
2.9. Виконання індивідуальних домашніх завдань.	9		9		
2.10. Самостійне опрацювання розділів навчальної програми, які не викладаються на лекціях, але обов'язково виносяться на модульний контроль та екзамен.	9		9		

3. Навчально-тематичний план дисципліни

Розділ I. Психологічний аналіз управління

Тема 1. Зміст, структура та психологічні компоненти управління

- 1. Поняття про управління*
- 2. Структура управління в організації*
- 3. Співвідношення понять “управління” та “менеджмент”*

Тема 2. Методи досліджень психології управління

- 1. Методологічні основи психологічних досліджень у сфері управління*
- 2. Підготовка та проведення психологічних досліджень у сфері управління*
- 3. Методи досліджень психології управління*
- 4. Методи активного соціально-психологічного навчання в психології управління*
- 5. Методи надання психологічної допомоги керівникам*

Розділ II. Психологічна характеристика суб'єкта управління

Тема 3. Психологічна готовність керівників до управління

- 1. Поняття про психологічну готовність керівників до управління*
- 2. Мотиваційний компонент психологічної готовності керівників до управління*
- 3. Когнітивний компонент психологічної готовності керівників до управління*
- 4. Операційний компонент психологічної готовності керівників до управління*

5. *Особистісний компонент психологічної готовності керівників до управління*

Тема 4. Психологічні основи прийняття керівниками управлінських рішень

1. *Поняття про прийняття управлінського рішення*
2. *Фактори, що впливають на прийняття керівниками управлінських рішень*
3. *Вимоги до управлінських рішень*
4. *Колегіальний підхід до прийняття управлінських рішень*

Тема 5. Ефективність різних стилів керівництва управлінського персоналу організацій

1. *Поняття про стиль керівництва*
2. *Зміст і структура різних стилів керівництва*
3. *Індивідуальний стиль керівництва*
4. *Фактори, які впливають на стиль керівництва та визначають його ефективність*

Розділ III. Психологічні особливості об'єкта управління

Тема 6. Соціальні позиції та ролі працівників організацій

1. *Поняття про соціальні позиції та ролі працівників організації*
2. *Регламентация професійно-функціональних ролей працівників*
3. *Особливості рольової поведінки працівників організації*
4. *Вплив професійно-функціональних ролей на формування та розвиток особистості працівників*

Тема 7. Мотивація діяльності працівників як фактор успішності управління

- 1. Поняття про мотивацію та її значення для процесу управління*
- 2. Прогресивна теорія мотивації*
- 3. Мотивація у процесі кар'єрного руху*
- 4. Інтегральна оцінка рівня задоволення потреб*
- 5. Роль мотивації керівника організації у забезпеченні мотивації діяльності його працівників*
- 6. Основні умови забезпечення мотивації працівників*

Тема 8. Вплив психологічного клімату в колективах організацій на ефективність управління

- 1. Поняття про психологічний клімат та його структуру*
- 2. Види психологічного клімату в організаціях*
- 3. Роль психологічного клімату в забезпеченні ефективного управління колективами організацій*
- 4. Фактори, які впливають на формування психологічного клімату в організаціях*
- 5. Діяльність менеджерів щодо формування сприятливого психологічного клімату в організації*

Розділ IV. Психологічні основи взаємодії суб'єкта та об'єкта управління

Тема 9. Організація ефективної комунікації в організаціях

- 1. Поняття про комунікацію та її структуру*
- 2. Основні етапи здійснення комунікації в організації*
- 3. Види комунікацій в організації. Паракомунікації*
- 4. Причини та види комунікативних бар'єрів*

Тема 10. Попередження та розв'язання управлінських конфліктів в організаціях

- 1. Поняття про конфлікт та його види*
- 2. Управління конфліктами.*

4. Тематика практичних занять

Практичне заняття 1. Зміст, структура та психологічні компоненти управління (1год.)

1. Управлінські функції як складові процесу управління
2. Психологічні особливості вторинних функцій управління

Практичне заняття 2. Методи дослідження психології управління (1год.)

1. Особливості загальнопсихологічних методів у психології управління
2. Модель психолого-управлінського консультування керівників
3. Методи активного соціально-психологічного навчання в психології управління

Практичне заняття 3. Психологічна готовність керівників до управління (2год.)

1. Особливості вияву мотиваційного компонента у керівників різного рангу управління
2. Рівень розвитку когнітивного компонента готовності в керівників організацій
3. Особливості сформованості операційного компонента готовності в керівників різних типів організацій
4. Характеристики виявів особистісного компонента готовності в керівників різних типів організацій

Практичне заняття 4. Психологічні основи прийняття керівниками управлінських рішень (2год.)

1. Психологічні особливості планування і прийняття керівниками управлінських рішень
2. Фактори, що впливають на прийняття управлінських рішень
3. Взаємообумовленість усіх вимог до управлінських рішень
4. Групове прийняття рішень та визначення його ефективності

Практичне заняття 5. Ефективність різних стилів керівництва управлінського персоналу організацій (2год.)

1. Співвідношення понять „стиль керівництва” та „стиль управлінської діяльності”
2. Позитивні та негативні характеристики кожного зі стилів керівництва
3. Роль провідних компонентів індивідуального стилю у визначенні „психологічного портрета”, „почерку” керівництва
4. Вплив конкретних управлінських ситуацій на вияви індивідуального стилю керівництва

Практичне заняття 6. Соціальні позиції та ролі працівників організацій (2год.)

1. Соціальна позиція як статична характеристика; соціальна роль як динамічна характеристика працівника
2. Посадова інструкція як спеціальний документ, який регламентує професійно-функціональні ролі працівників
3. Персоніфікація діяльності
4. Роль керівника у забезпеченні позитивного впливу професійно-функціональних ролей на професійний та особистісний розвиток працівників

Практичне заняття 7. Мотивація діяльності працівників як фактор успішного управління (2год.)

1. Спрямованість особистості як система основних, „сенсоутворюючих” мотивів
2. Структура потреб працівників
3. Емоційна та чутлива складаючі кар’єрного руху
4. Інтегральна оцінка рівня задоволення потреб
5. Основні умови забезпечення мотивації діяльності керівника
6. Основні стратегії забезпечення мотивації працівників

Практичне заняття 8. Вплив психологічного клімату в колективах організацій на ефективність управління (2год.)

1. Зміст і структура психологічного клімату

2. Виявлення показників соціально-психологічного клімату даного колективу
3. Діяльність менеджерів щодо формування сприятливого психологічного клімату в організації

Практичне заняття 9. Організація ефективної комунікації в організаціях (1 год.)

1. Основні цілі комунікацій в організації
2. Види комунікацій в організації. Паракомунікації
3. Психологічний аналіз передавання повідомлення відправником інформації

Практичне заняття 10. Попередження та розв'язання управлінських конфліктів в організаціях (1 год.)

1. Конфлікт, його причини і наслідки
2. Методи аналізу міжособистісних конфліктів
3. Переговори як спосіб урегулювання конфлікту
4. Профілактика конфліктів на підприємстві.

5. Тематика та методичні рекомендації щодо виконання індивідуальних робіт (рефератів) студентами денного відділення

Методичні рекомендації щодо виконання

Вимоги при виконанні індивідуальної роботи включають необхідність вступу, переліку основних питань, висновків, списку використаних джерел.

В рефераті повинна бути мета, яка логічно поєднується з висновками. Матеріал повинен бути викладено послідовно, згідно з запропонованим планом.

Список використаних джерел складається з 3 - 4 джерел, випущених після 1992 року. Тему реферату студент вибирає за номером залікової книжки.

Реферат оформляється стандартно: формат А4 рукопис або друк з нумерацією сторінок у правому верхньому кутку. Не нумерується титульний лист. Глави або розділи починаються з нового листа. Реферат виконується

українською мовою. Обсяг реферату 10-15 сторінок друкованого тексту.

Реферат оцінюється за оцінками: А,В,С,Д,Е,FX

А,В – «відмінно» (5,0-4,5)

С,Д – «добре» (4,0-3,5)

Д – «задовільно» (3,5-3,0)

Е – «задовільно» (3,0-2,5)

FX - «незадовільно» (2,5)

Індивідуальна робота, зарахована (або оцінена позитивно) викладачем, є допуском до підсумкового контролю.

Строк здачі роботи – не пізніше двох тижнів до початку сесії.

Тематика індивідуальних робіт

1. Поняття та принципи управління.
2. Психологія управління.
3. Конструктивні та деструктивні методи управління.
4. Управлінська діяльність в екстремальних психолого-соціальних обставинах і її особливості.
5. Поняття і види малих груп. Управління в малих групах та його особливості.
6. Темперамент в системі управління.
7. Поняття та рівні психологічної сумісності.
8. Управління та соціально - психологічний клімат в колективі.
9. Емоційно-вольова сфера особистості в процесі управління.
10. Особистість і її потенціал в системі управління.
11. Соціально - психологічний тренінг і його завдання.
12. Керівництво і лідерство: загальна характеристика.
13. Стили лідерства і керівництва.
14. Психофізіологічні основи управління.
15. Пізнавальні процеси та увага в трудовій діяльності.
16. Психологічні особливості керівника менеджера.
17. Психологія управління трудовим колективом.
18. Управлінське спілкування як комунікація.

19. Психологічні основи відбору кадрів.
20. Тестування та його організація при прийомі на роботу.
21. Імідж і його значення в управлінні: загальна характеристика.
22. Імідж організації і його особливості.
23. Поняття PR- технологій і їх значення в управлінні.
24. Управління нововведеннями в організації.
25. Психологічні основи прийняття рішень.
26. Психологічні основи управління конфліктними ситуаціями.
27. Психологічні основи управлінських впливів.
28. Мотивація як система спонукань людини до діяльності.
29. Мотивація у процесі кар'єрного руху.
30. Людський фактор в управлінні (психологічний аспект).

6. Тематика контрольних робіт

(заочна форма навчання)

Варіант 1

1. Поняття про управління. Структура управління в організації.

Варіант 2

1. Методи досліджень психологія управління.
2. Управлінська діяльність в екстремальних психолого-соціальних обставинах і її особливості.

Варіант 3

1. Поняття про стиль управління та індивідуальний стиль керівництва.
2. Кадрова психодіагностика.

Варіант 4

1. Психологічна готовність керівників до управління.
2. Специфіка управління в різних соціумах (бізнес, освіта, виробництво, культура).

Варіант 5

1. Психологічні основи прийняття керівниками управлінських рішень.
2. Фактори, що впливають на формування психологічного клімату в організації.

Варіант 6

1. Поняття, структура та види психологічного клімату в колективі.
2. Роль психологічної служби в оптимізації управління.

Варіант 7

1. Зміст та структура комунікації в організації.
2. Співвідношення понять „управління” та „менеджмент”.

Варіант 8

1. Фактори, що впливають на прийняття керівником управлінських рішень.
2. Причини нововведень в організації. Напрями та етапи реалізації нововведень.

Варіант 9

1. Керівництво і лідерство.
2. Психологічний аналіз комунікативних бар'єрів.

Варіант 10

1. Значення мотивації для процесу управління. Основні умови забезпечення мотивації працівників.
2. Психологічні особливості гуманізації управління

Варіант 11

1. Зміст і структура комунікації в організації.
2. Регламентація професійно - функціональних ролей працівників.

Варіант 12

1. Предмет і завдання психології управління.
2. Діяльність менеджерів щодо формування сприятливого психологічного клімату в організації

Варіант 13

1. Соціальні позиції та ролі працівників організацій.
2. Вимоги до особистості керівника.

Варіант 14

1. Мотивація як система спонукань людини до діяльності.
2. Спілкування з «важкими» людьми та його особистості.

Варіант 15

1. Попередження та розв'язання управлінських конфліктів в організаціях.
2. Актуальні завдання добору та підготовки менеджерів в Україні.

7. Вимоги щодо виконання контрольних робіт

У відповідності учбового плану спеціальності „Менеджмент організації” студенти всіх форм навчання повинні освоїти курс „Психологія управління”.

Завдання на контрольну роботу поділені на п'ятнадцять варіантів. Студент обирає варіант відповідно до двох останніх цифр у заліковій книжці.

Під час виконання контрольної роботи необхідно дотримуватися таких правил:

- не скорочувати слова (дозволяється вживати тільки загальноприйняті скорочення);

- розшифровувати значення літер у формулах, вказуючи розмірність;

- нумерувати і супроводжувати назвами таблиці і малюнки, посилатися на них у тексті. Таблиці і малюнки, що виконані на окремих сторінках, розміщувати після сторінок, на яких є відповідні посилання;

- у списку використаної літератури наводити бібліографічні описи джерел (прізвище та ініціали автора, назву, місто, видавництво, рік видання, кількість сторінок); джерела розміщувати в порядку посилань на них у тексті; посилання на джерело позначається в тексті його порядковим номером у квадратних дужках;

- всі використані цифрові дані та цитати повинні мати посилання на джерела.

Контрольну роботу обсягом до 20-25 сторінок виконувати в учнівському зошиті. Сторінки заповнювати з обох сторін чітким почерком від руки, витримуючи поля; сторінки нумерують. Оформлення роботи на комп'ютері передбачає дотримання усіх необхідних вимог до представлення ділової документації.

На титульному аркуші вказують курс, прізвище, ім'я та по-батькові студента, факультет, групу (або шифр залікової книжки), домашню адресу. Контрольну роботу підписують на останній сторінці, поставивши дату.

Титульний листок – обгортка зошита – оформлюється так:

Красноармійський індустріальний інститут
державного вищого навчального закладу
«Донецький національний технічний університет»
кафедра Соціально-гуманітарної підготовки

Контрольна робота
з психології управління
студента групи _____
П.І.Б. _____
№ залікової книжки

Перевірила: Кононова М.М.

Контрольну роботу після її виконання треба здати на реєстрацію (ауд.28). Викладач перевіряє роботу 10 днів. Зарахована робота є допуском до екзамену.

Не зараховані роботи допрацьовуються студентом згідно зауважень викладача.

За тиждень до початку сесії контрольні роботи на рецензію викладачем не приймаються, а студент не допускається до екзамену.

8. Питання підсумкового контролю

1. Зміст і структура управління.
2. Психологічні компоненти процесу управління.
3. Специфіка управління в різних соціумах (бізнес, освіта, виробництво, культура).
4. Методи досліджень в психології управління.
5. Психологічні особливості гуманізації управління.
6. Предмет і завдання психології управління.
7. Актуальні завдання добору та підготовки менеджерів в Україні.

8. Роль психологічної служби в оптимізації управління.
9. Зміст і структура психологічної готовності керівників до управління.
10. Мотиви управлінської діяльності керівників.
11. Знання, уміння та навички, необхідні сучасному керівникові.
12. Вимоги до особистості керівника.
13. Керівництво і лідерство.
14. Вплив об'єктивних і суб'єктивних факторів на прийняття управлінських рішень.
15. Стили керівництва та їх особливості.
16. Психологічні основи індивідуального стилю керівництва.
17. Фактори, що впливають на стиль керівництва.
18. Психологічні особливості соціальних позицій і соціальних ролей працівників.
19. Професійна деформація особистості працівників організацій: причини виникнення та умови попередження.
20. Мотивація діяльності як фактор ефективності управління.
21. Психологічні умови формування мотивації діяльності працівників.
22. Проградієнтна теорія мотивації.
23. Мотивація у процесі кар'єрного руху.
24. Інтегральна оцінка рівня задоволення потреб.
25. Зміст і структура психологічного клімату в колективі.
26. Види психологічного клімату в організації.
27. Фактори, що впливають на формування психологічного клімату в організації.
28. Зміст і структура комунікацій в організації.
26. Види комунікацій в організації. Паракомунікації.
27. Психологічний аналіз комунікативних бар'єрів.
28. Поняття і види конфліктів в організації.
29. Структура і динаміка конфліктів.
30. Шляхи попередження і розв'язання конфліктів.

9. Список рекомендованої літератури

1. Амстронг М. Основи менеджмента: Как стать лучшим руководителем. – Ростов н/Д: Феникс, 1998, - 512 с.
2. Андреева Г.М. Социальная психология: Учебник для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 376 с.
3. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 456 с.
4. Карамушка Л.М. Психологічні основи управління в системі середньої освіти: Навч. посібник для підготовки та перепідготовки керівників закладів середньої освіти. - К:Ін-т змісту та методів навчання, 1997. – 180 с.
5. Климов Е.А. Как выбирать профессию.- М.: Просвещение, 1984. – 160 с.
6. Мескон Н.І., Альберт М., Хкедоури Ф. Основи менеджмента: Пер.с англ. М.: Дело, 1992. – 172 с.
7. Москвичов С.Г. О личности руководителя и мотивации его деятельности. – К.: Рег. ин-т подг. менеджеров, 1991 – 96 с.
8. Основи психології: Курс лекцій. - КФ ДонНТУ, ліцей "Надія", Красноармійська, 2004.- 112 с.
9. Психология управления / Под ред. А. А. Бандурки. - Харьков, 2000. – 238 с.
10. Психология управления персоналом: Учебное пособие для специалистов, работающих с персоналом. Под ред. А.В. Батаршева, А.О. Лукьянова. – М.: Изд-во Ин-та Психотерапии. 2005. – 624с.
11. Столяренко Л.Д. Основи психології. Ростов н/Д, 1997. – 285 с.
12. Самытин С.И., Столяренко Л.Д. Психология управления - Ростов н/Д, 1997. – 312 с.
13. Серьожнікова Р.К. Основи психології. — Донецьк, 2002. —196 с.

14. Сумин В.А. Регулювання діяльності персоналу управління: Монографія. – Донецьк: Дон НТУ, 2006. – 308 с.
15. Управление конфликтами в учреждениях культуры: Методика обучения: Научно-методическое пособие / К.О. Староверова. – М.: Либерейя Бибинформ, 2005 – 176 с.
- 16.Шуванов П.С. Социальная психология менеджмента. – М.: ЗАО „Бизнес – школа”, 1997. – 352 с.
- 17.Фишер Р., Юри У. Путь к согласию, или переговоры без поражения: Пер. с англ. М: Наука, 1992. - 158 с.